

การพัฒนากระบวนการจัดเก็บข้อมูลและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม ของเทศบาลตำบลหนองล่อง จ.ลำพูน

กิติวัฒน์ กิติบุตร
ภาคภูมิ พิฆวงค์
กนกพร เอกกะสินสกุล

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการจัดเก็บข้อมูลและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลหนองล่อง จังหวัดลำพูน” ผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากตัวแทนชุมชนทั้ง 9 หมู่บ้าน ตัวแทนจากเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกศึกษา และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครั้วเรือนจาก 9 ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง เมื่อได้ข้อมูลจากส่วนต่างๆจึงนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์ทางสถิติ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการสร้างระบบการจัดเก็บข้อมูลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ตลอดจนให้เกิดความตระหนักและสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือครัวเรือนประชาชน ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จำนวน 2,343 ครัวเรือน จาก 9 หมู่บ้าน ใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้เป็นตัวแทนของประชากร ตามตารางของยามานะ ได้จำนวน 400 คน โดยกำหนดให้หมู่บ้านละ 45 คน หลังจากนั้นจะสุ่มตัวอย่างครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการสลากชื่อครัวเรือนแต่ละหลังแล้วจับสลากสุ่มครัวเรือนมาตามจำนวนที่กำหนด จากนั้นลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากครัวเรือนที่ถูกสุ่มโดยใช้แบบสอบถาม ส่วนข้อมูลที่เป็นการสัมภาษณ์จะใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 23 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลหนองล่อง รองนายกเทศมนตรีตำบลหนองล่อง ปลัดเทศบาลตำบลหนองล่อง นักบริหารงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และเจ้าพนักงานสาธารณสุข รวมจำนวน 5 คน ผู้นำและแกนนำชุมชน หรือผู้ปฏิบัติงานในการจัดการขยะมูลฝอยและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนๆละ 2 คนรวม 18 คน

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองล่อง เกิดจากการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและการพัฒนาโดยให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการมูลฝอยด้วยตนเอง เริ่มจากการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งแต่ละชุมชนจะดำเนินการในเรื่องของการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม การจำหน่ายมูลฝอยรีไซเคิล การบริหารรายได้จากการจำหน่ายมูลฝอย การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชน รวมถึงเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมูลฝอย ในฐานะที่ชุมชนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและให้

ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม การกำหนดแผน นโยบายที่เป็นประโยชน์ร่วมกับเทศบาล ทำให้ชุมชนมีแนวทางในการบริหารจัดการมูลฝอยของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน เกิดเป็นชุมชนน่าอยู่ จากการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนเกิดความร่วมมือในกิจกรรมด้านต่างๆ ตามมา โดยสมาชิกเทศบาลตำบลเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. ผู้นำชุมชนเจ้าและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จะมีฐานะเป็นวิทยากรชุมชนในการขยายผลความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักซึ่งได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสในการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ ทำให้ได้เรียนรู้ถึงศักยภาพและการพัฒนาการของชุมชนในเทศบาลหนองล่องทั้ง 9 หมู่บ้าน ทำให้เกิดความรู้ ในฐานะที่เป็นชุมชนต้นแบบในการบริหารจัดการขยะของจังหวัดลำพูน ตลอดจนความเข้าใจต่อการกระบวนการในการจัดการมูลฝอยในชุมชนซึ่งเมื่อพิจารณาการดำเนินงานของชุมชนเทศบาลหนองล่อง สามารถจัดการมูลฝอยได้ประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง ทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น เนื่องจากการจัดการขยะในครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญ และนโยบายของเทศบาลที่ไม่ได้มีรถเก็บขยะ ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมดีขึ้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ลดการใช้พลาสติกและหันมาใช้วัสดุทดแทนที่ทำให้เกิดมลพิษน้อยลง ค่าใช้จ่ายลดลงจากการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการบริโภค ปริมาณขยะลดลง เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและคนในชุมชนมีคุณภาพและมีแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการแบบพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยการมีผู้นำที่เข้มแข็งและมากความสามารถซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการและชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถเรียนรู้และนำองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันไปใช้แก้ปัญหาอื่นๆได้

Abstract

This research "Development information data system and Participation in Solid Waste management service in tumbon Nonglong District, Lamphun province. The study used qualitative research methods (Qualitative Research) filed with the depth interview (In-depth Interview) by community representatives and representatives from nine villages, municipalities and related entities. Including research of relevant documents. The study And Quantitative Research Methods (Quantitative Research) collected data from a sample of 400 households from nine communities in the municipality Nong. When the data is analyzed by various descriptive (Descriptive Analysis) and statistical analysis. According to the desired purpose built storage system for managing solid waste in communities. As well as establish their involvement in the management of waste in the Municipality of tumbon Nonglong District, Lamphun province, as well as to create awareness and raise awareness on environmental sustainability.

The Sample of the village used to calculate the size of the sample that is representative of the population. Table of Yamane has a total of 400 people, the village of 45 people after a random sample of households in each village by simple random sampling (Sample random sampling) by drawing a household name after each was a random lottery household along. Nominal amount Then into space to collect data from households that were randomly using questionnaires. The information will be interviewed using a specific (Purposive sampling) by a total

of 23 more people, including the mayor, Nong cruise. Deputy District Nong Permanent Ban Nong The Management of Health and Environment And a public health official total of 5 members, leaders and community leaders. Workers in the solid waste management and those involved in the management of community solid waste per 2 persons including 18 men.

The study indicated that Solid waste management, community Nonglong District. The self-reliance of the community. The learning activity is to develop knowledge, understanding and awareness developed by the community as the operator of the waste management manual. From the household waste separation. Each community will take action on the issue of segregation, storage, collection, disposal, recycling of solid waste. Management revenue from the disposal of solid waste. The regulations set Regulations regarding waste management community. The issue and proposed solutions to the problem of solid waste. As a community that understands the problems and needs of the community and the community are involved in the regulation of defined benefit plans, policies, together with the municipality. Keep the community guidelines on the management of community solid waste effectively. Garbage can solve problems that arise in the community. A livable communities The operating result in the Community cooperation in the activities followed. By Municipality Health authorities volunteers. The community leaders and officials involved. Will have as lecturer the community to expand the knowledge and understanding of awareness which has been accepted by the community.

From the researcher had the opportunity to interview and down. Making it learned of the potential and development of communities in the municipality Nonglong 9 villages resulting knowledge. As a model community in the management of waste in Lamphun. As well as understanding the process of waste management in the community, which is considering the implementation of a municipal Nonglong. Waste management can be successful to a certain extent. Make the environment a better community. The management of household waste is significant. And policies that do not have municipal garbage. Make the public aware of the importance of the environment better. A behavioral change on a daily basis. Reduce the use of plastic and turned to alternative materials that cause less pollution. Expenses decreased by modifying values in consumption. Waste reduction There was a learning community and the community of the quality and alignment increases. Communities can manage a self-reliant more.

keyword : Development information data system, Solid Waste management , Participation, tumbon Nonglong District.

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ น้ำสะอาด แร่ธาตุ ฯลฯ มีจำนวนที่ลดน้อยลง ในขณะที่ของเสียเพิ่มมากขึ้น ผลการศึกษาของ The Earth Council – San Jose, Costa Rica (อ้างใน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2015) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรของประเทศต่างๆ พบว่ามนุษย์ชาติใช้ทรัพยากรมากกว่า 1 ใน 3 ของทรัพยากรทั้งหมดซึ่งเกินกว่ากำลังของระบบนิเวศที่สามารถสร้างทดแทนได้ ดังนั้นทุกประเทศจึงต้องให้ความสนใจและใส่ใจถึงปัญหาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น สำหรับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559 ยังได้ระบุถึงมาตรการการส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน การปรับฐานการผลิตภาคการเกษตรให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนามาตรฐานสาธารณสุขปโภคพื้นฐานที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม และการจัดการพลังงานหมุนเวียนอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษที่ได้ทำการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,782 แห่ง ในปี 2556 พบว่าอัตราการผลิตขยะต่อคนต่อวันในปี 2551 คิดเป็น 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน แต่ในปี 2556 คิดเป็น 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดสำหรับประเทศไทยมีขยะมูลฝอยในปี 2556 รวม 26.77 ล้านตัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นจากปี 2555 จำนวน 2 ล้านตัน และหากคำนวณตามพื้นที่ที่เกิดขยะมูลฝอยจะพบว่าอัตราการเกิดขยะมูลฝอยกิโลกรัมต่อคนต่อวันในเขตเทศบาลนคร คิดเป็น 1.89 เทศบาลเมือง 1.15 เทศบาลตำบล 1.02 เมืองพัทยา 3.90 และองค์กรบริหารส่วนตำบล 0.91 โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดแบบถูกต้องเพียงจำนวน 7.2 ล้านตันหรือคิดเป็นร้อยละ 27 ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องมีจำนวน 6.9 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนตกค้างในพื้นที่จำนวน 7.6 ล้านตัน และปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จำนวน 5.1 ล้านตัน นอกจากนี้ผลการสำรวจยังพบว่าจังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมเป็นอันดับที่ 72 ของประเทศ โดยจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมมากที่สุด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาขยะจึงก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปนเปื้อนมลพิษจากขยะสู่ดิน แหล่งน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค และส่งผลต่อภาวะโลกร้อนจากก๊าซที่เกิดขึ้นจากกองขยะมูลฝอยปัญหาขยะเป็นปัญหาที่สำคัญที่สร้างผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจต่อประเทศเพิ่มมากขึ้นจนในปี 2557 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการผลักดันให้การจัดการขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาที่เป็นวาระแห่งชาติ และต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรื่องขยะจากที่เคยเน้นการกำจัดทิ้ง มาเป็นเน้นเรื่องการลดการสร้างขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยลดการใช้ (Reduce) นำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมถึงการใช้ประโยชน์การขยะ เพื่อให้เหลือมูลฝอยที่ต้องกำจัดน้อยที่สุด เช่น การทำปุ๋ย การสร้างพลังงานทดแทนในครัวเรือน ฯลฯ

จังหวัดลำพูนเป็นเมืองแห่งความสุข บนวิถีแห่งความพอเพียง อาชีพที่สำคัญคือเกษตรกรรม โดยหนึ่งในพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของจังหวัดคือ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคง สมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวทางการจัดการแบบชุมชนเป็นฐาน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม จากผลการสำรวจของกรมควบคุมมลพิษปี 2559 พบว่า จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยสะสมในชุมชนเป็นอันดับที่ 19 ของประเทศ โดยมีปัจจัยหลักคือ ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีและแต่ละชุมชนมีการกำจัดไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดปริมาณขยะสะสมตกค้างมากขึ้นสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง

เทศบาลตำบลหนองล่อง จ.ลำพูน ได้ดำเนินการบริหารจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะที่ต้นทาง โดยการแบ่งขยะออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไปและขยะอันตราย ซึ่งขยะแต่ละประเภทจะมีแนวทางในการบริหารจัดการแตกต่างกัน และได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในแต่ละเดือนจะมีการเก็บรวบรวมขยะที่ได้จากการคัดแยกในปริมาณมาก มีการกำจัดและแปรรูปจากขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เทศบาลตำบลหนองล่องไม่มีระบบการเก็บข้อมูลจากประชาชน เช่น ความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา รวมไปถึงในการกำหนดนโยบายในภาคส่วนประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เทศบาลขาดข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะในชุมชน

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยพยายามที่จะหาระบบจัดเก็บข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับเทศบาลตำบลหนองล่อง ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการขยะของชุมชน รวมทั้งประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองล่อง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะ เพื่อทราบผลการปฏิบัติงานและหาแนวทางกำจัดขยะที่เหมาะสม และเป็นการพัฒนาแนวทางในการจัดการขยะในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น ให้เกิดความตระหนักและสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

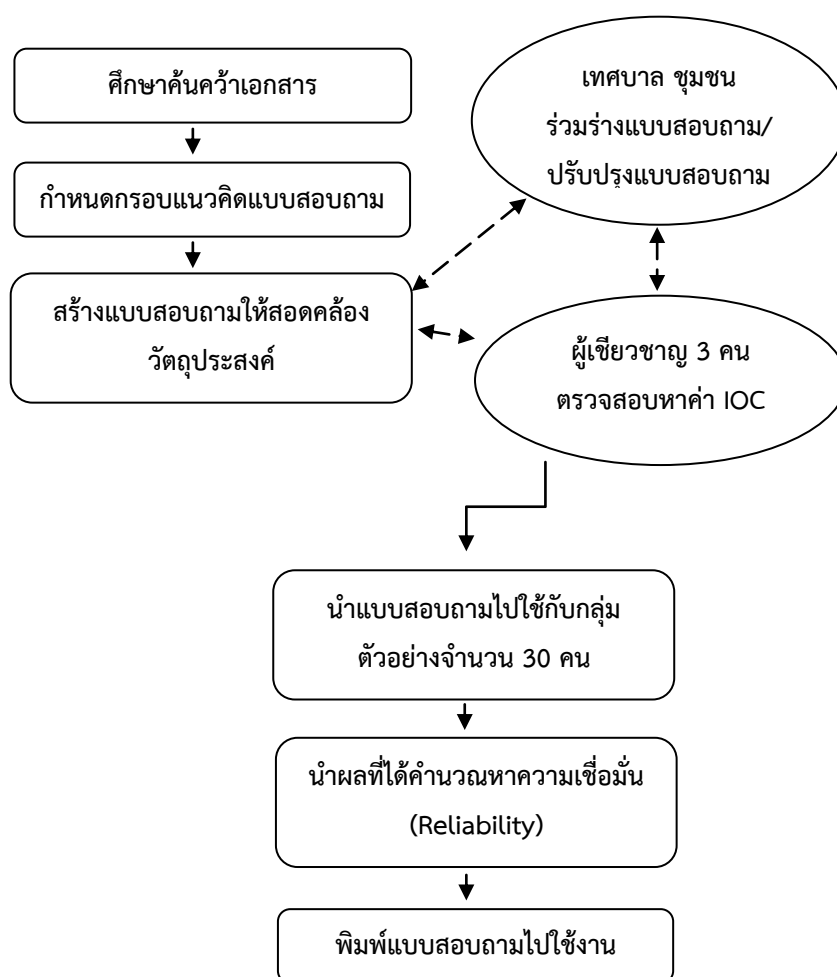
1. เพื่อสร้างระบบการจัดเก็บข้อมูลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น
2. สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
3. เพื่อให้เกิดความตระหนักและสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลจากชุมชนต้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะ ด้วยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง เกิดกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยและสร้างนักวิจัยเชิงพื้นที่รวมทั้งนักวิจัยหน้าใหม่ให้มีประสบการณ์เชิงพื้นที่ ตลอดจนเกิดกระบวนการเรียนรู้การจัดการปัญหาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ อีกทั้งสร้างเครือข่ายกับพื้นที่ เพื่อบริการวิชาการให้ชุมชนและสังคมในโอกาสต่อไป
2. ได้แนวทางการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่ รับทราบปัญหาและความต้องการของครัวเรือนในการบริหารจัดการขยะ เพื่อนำผลที่ได้ไปดำเนินงานให้ตรงความต้องการของชุมชนเพื่อให้ชุมชนพัฒนาเป็นต้นแบบการจัดการขยะแบบครบวงจร เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการจัดการขยะตามยุทธศาสตร์ และเป้าหมายการพัฒนาของจังหวัดลำพูน
3. ได้รับทราบผลการดำเนินงานด้านการจัดการขยะของเทศบาล และได้รับการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพเป็นชุมชนต้นแบบและสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน ร่วมทำกิจกรรม มีกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการต่อยอดกิจกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อครัวเรือนในการพึ่งพาตนเอง เพื่อสร้างระบบการคัดแยกและแปรรูปขยะ และนำไปใช้ในการค้าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือครัวเรือนประชาชน ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จำนวน 2,343 ครัวเรือน จาก 9 หมู่บ้าน ใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้เป็นตัวแทนของประชากร ตามตารางของยามาเน่ ได้จำนวน 400 คน โดยกำหนดให้หมู่บ้านละ 45 คน หลังจากนั้นจะสุ่มตัวอย่างครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) โดยการสลากซื้อครัวเรือนแต่ละหลังแล้วจับสลากสุ่มครัวเรือนมาตามจำนวนที่กำหนด จากนั้นลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากครัวเรือนที่ถูกสุ่มโดยใช้แบบสอบถาม ส่วนข้อมูลที่เป็นการสัมภาษณ์จะใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 23 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลหนองล่อง รองนายกเทศมนตรีตำบลหนองล่อง ปลัดเทศบาลตำบลหนองล่อง นักบริหารงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และเจ้าพนักงานสาธารณสุข รวมจำนวน 5 คน ผู้นำและแกนนำชุมชน หรือผู้ปฏิบัติงานในการจัดการขยะมูลฝอยและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนๆละ 2 คนรวม 18 โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือดังนี้

แผนภาพที่ 1 กระบวนการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างในเทศบาลหนองล่อง จำนวน 5,694 คน ทำการสุ่มตัวอย่างมา 400 ชุด มีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เนื่องจากเพศหญิงจะเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยภายในครัวเรือนมากกว่าเพศชายและเป็นประชากรส่วนใหญ่ในชุมชน โดยเป็นช่วงอายุมากกว่า 60 ปีเนื่องจากเป็นกลุ่มที่อยู่บ้านในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุและมีระดับการศึกษาสูงสุดที่ระดับประถมศึกษาและเป็นสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษาดังกล่าวทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร เนื่องจากมีที่ดิน ไร่นา และไม่ต้องอาศัยทักษะความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพมากนัก

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยพบว่าส่วนใหญ่เป็นขยะประเภทถุงพลาสติกที่ใช้แล้ว เศษอาหาร เศษพืชผัก ผลไม้และกิ่งไม้ ใบไม้ หญ้าแห้ง ตามลำดับ มีการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยแยกประเภท เป็นขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป ขยะอันตรายและขยะอันตราย โดยภาพรวมของปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ายังไม่มีปัญหาใดเลย หรือหากมีก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น พอจะแก้ไขได้ เนื่องจากเทศบาลหนองล่องไม่มีรถจัดเก็บขยะ ดังนั้นการกำจัดขยะในครัวเรือนจึงต้องใช้ความร่วมมือจากประชาชนทุกครัวเรือนเป็นสำคัญ

3. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

แหล่งของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลหนองล่อง ที่ประชาชนได้รับข่าวสารนั้นส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารประเภทนิตยสารและวารสาร สื่อประเภทหนังสือพิมพ์ งานประชุม/งานอบรมด้านสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงเพื่อนบ้าน เนื่องจากเทศบาลหนองล่องมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ และเอกสารแจก ดังนั้นในแต่ละครัวเรือนจะให้ความร่วมมือและได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามหาข้อมูลจากแหล่งอื่นด้วย และรับข่าวสารเป็นประจำเดือนละครั้งโดยข่าวสารที่ได้รับ มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอย่างมาก ส่วนใหญ่จะยึดถือปฏิบัติตาม ในส่วนของเนื้อหาที่ครัวเรือนส่วนใหญ่สนใจคือเรื่อง การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะ เช่น ฝังกลบ เผา หมักปุ๋ย และเรื่องของการลดขยะมูลฝอย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมวางแผนโครงการบริหารจัดการขยะร่วมกับเทศบาลอยู่ในระดับมาก ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมกับเทศบาลเพื่อพัฒนาระบบการ

จัดการขยะมูลฝอยในชุมชน การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชน การวางแผนโครงการ เพื่อจัดทำโครงการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามนโยบายของเทศบาล รวมทั้งระเบียบข้อปฏิบัติต่างๆของชุมชน พบว่า คริวเรือนมีการในการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอย เช่น กระดาษ พลาสติก ขวดแก้ว ขยะอันตราย ขยะย่อยสลาย ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ก่อนนำไปทิ้งขยะของเทศบาล การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไปและขยะอันตราย ที่เทศบาลจัดขึ้น ตลอดจนรวมทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการต่างๆที่ทางเทศบาลจัดขึ้นอยู่ในเกณฑ์มาก ที่สำคัญคือความโปร่งใส โดยการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายได้จากกองทุนขยะของเทศบาลได้

5. ความตระหนักของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสารและความตื่นตัวของประชาชนต่อปัญหาขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยรวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ความตระหนักในการจัดการมูลฝอยเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน จะเห็นว่าประชาชนมีความตระหนักในระดับมาก โดยตระหนักถึงการคัดแยกขยะมูลฝอยจะต้องทำเป็นสิ่งแรกก่อนทิ้งขยะมูลฝอยลงถังขยะเสมอ การตระหนักถึงปัญหาการเผาเศษใบไม้ หญ้า กระดาษ ฯลฯ ในที่โล่งแจ้งในชุมชน เป็นการสร้างมลพิษทางอากาศ รวมไปถึงการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนทิ้งเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนในครอบครัวต้องช่วยกัน ยึดถือปฏิบัติทุกครั้ง เพื่อการคัดแยกขยะที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ ควรคัดแยกไว้ก่อนเพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากรให้สิ้นเปลืองน้อยลงที่สุด การทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทาง เกิดจากความมั่งง่ายและขาดจิตสำนึกของคนในสังคม และเรื่องของการตัดกิ่งไม้ในบ้าน ควรทำลายโดยวิธีนำไปกองทิ้งเพื่อให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติ ซึ่งความตระหนักของชุมชนจะต้องเป็นความตระหนักที่ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการปกป้อง ดูแล ปรับปรุงและพัฒนาแก้ไข ซึ่งความตระหนักจะเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของบุคคลที่แสดงถึงความรู้สึกหวงแหน เป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมและปัญหาของชุมชน และเป็นการสร้างจิตสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลสังคมด้วย

6. ข้อมูลด้านการจัดการขยะของเทศบาลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนจะเห็นได้ว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลหนองล่อง จะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในครัวเรือนเป็นสำคัญ ทำให้ขยะลดลงและไม่มีรถขนขยะเหมือนพื้นที่อื่นๆ นอกจากนี้ยังมีโครงการรณรงค์ให้ประชาชนได้ร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนสร้างความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมามเทศบาลหนองล่องได้จัดทำแผนงาน และกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ครอบคลุมขยะมูลฝอยทั้ง 4 ประเภท ในพื้นที่ตำบลหนองล่อง ดังนี้

การดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอย 4 ประเภท ของเทศบาลตำบลหนองล่อง

ขยะมูลฝอยประเภทที่ 1 “ขยะย่อยสลายหรือมูลฝอยย่อยสลาย”

เทศบาลตำบลหนองล่อง ได้จัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ครัวเรือนและชุมชนสามารถจัดการขยะมูลฝอยประเภทเศษอาหาร เศษพืช ผัก หรือของเหลือใช้ที่สามารถย่อยสลายง่ายตามธรรมชาติ นำมาทำปุ๋ยอินทรีย์ การจัดการด้วยท่อวงบ่อคอนกรีต การกำจัดด้วยไส้เดือนดิน ฯลฯ

จากการดำเนินงาน ตำบลหนองล่อง สามารถกำจัดเศษพืช หรือขยะย่อยสลาย หรือมูลฝอยย่อยสลาย จำนวน 169.60 ตัน คิดเป็นร้อยละ 7.72 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดในปี 2560 ดังตารางที่ 6

ปี พ.ศ.	จำนวนสมาชิก (คน)	มูลสัตว์ (กระสอบ)	ขยะย่อยสลาย (เศษพืช วัสดุทางการเกษตร ฯลฯ)	ปริมาณปุ๋ย (ตัน)	เงินทุนหมุนเวียน (บาท)
2560	219	9,344	169.60	89.80	35,500
รวมทั้งสิ้น	219	9,344	169.60	89.80	35,500

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลการผลิตปุ๋ยอินทรีย์แบบไม่พลิกกลับกองวิธี “วิศวกรรมแม่โจ้ 1”
(2560-2561)

การกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยท่อวงบ่อคอนกรีต

การสนับสนุนท่อวงบ่อคอนกรีตเพื่อใช้ในการกำจัดขยะย่อยสลายหรือมูลฝอยย่อยสลาย (เศษอาหาร เศษผลไม้ ฯลฯ) ให้แก่ครัวเรือนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 จำนวน 700 ชุด โดยท่อวงบ่อคอนกรีต ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เมตร สูง 1.5 เมตร สามารถหมักปุ๋ยจากขยะย่อยสลายหรือมูลฝอยย่อยสลายได้สูงสุด 1 ลูกบาศก์เมตร หรือ 330 กิโลกรัม (คู่มือเทคโนโลยีการกำจัดขยะตามแนวพระราชดำริ “การทำปุ๋ยหมักจากขยะโดยการฝังกลบในกล่องคอนกรีต”. (2558). หน้า 8) โดยเฉลี่ยใช้เวลาประมาณ 60 วัน ซึ่งจากการดำเนินงาน จึงได้มีการคาดการณ์ปริมาณขยะย่อยสลายหรือมูลฝอยย่อยสลายที่สามารถจัดการได้ในระดับครัวเรือน/ชุมชนด้วยท่อวงบ่อคอนกรีตเท่ากับ 1,386 ตันต่อปี คิดเป็นร้อยละ 63.06 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดในปี 2559

การกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยไส้เดือนดิน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ที่มีการเลี้ยงไส้เดือนดินตามโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง หมู่ที่ 4 บ้านท่าหลุก สามารถกำจัดขยะย่อยสลายได้ 1,758 กิโลกรัม ได้ปุ๋ยมูลไส้เดือนดิน 576 กิโลกรัม และได้น้ำหมักมูลไส้เดือนดิน 55 ลิตร

ขยะมูลฝอยประเภทที่ ๒ “ขยะรีไซเคิล”

การดำเนินเนื้องานบริหารจัดการขยะมูลฝอยประเภท “รีไซเคิล” ในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง มีกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนเป็นแกนนำสำคัญในการดำเนินงานเป็นแบบอย่างในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน/ชุมชน และรวบรวมไว้เพื่อนำมาบริจาคให้กองทุนขยะเพื่อสวัสดิการขยะเพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุตำบลหนองล่อง ในวันรับเบี้ยยังชีพของทุกเดือน และยังมีการจัดกิจกรรมผ้าป่าการกุศลขยะรีไซเคิลเป็นประจำทุกปี ซึ่งเงินที่ได้จากการจัดกิจกรรมจะถูกนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ซึ่งจากการดำเนินงานทำให้เกิดมีกองทุนฯ ในทุกหมู่บ้าน และมีกองทุนระดับตำบลสำหรับคณะกรรมการฯ ที่มีผู้แทนจากผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านดำเนินการบริหารจัดการเพื่อให้คนในชุมชนมีสวัสดิการเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ในชุมชน

ตาราง 7 แสดงจำนวนเงินและการจัดสวัสดิการของกองทุนขยะเพื่อสวัสดิการผู้สูงอายุ หมู่ที่ 1-9 ตำบลหนองล่อง ประจำปี 2560-2561

หมู่ที่	บ้าน	เงินกองทุนฯ (บาท)	การจัดสวัสดิการ	
			เสียชีวิต (บาท)	ป่วยและนอน โรงพยาบาล (บาท)
1.	หนองล่อง	20,600	1,200	-
2.	ต้นผึ้ง	26,074	3,500	-
3.	วังสะแกง	21,131	1,800	-
4.	ท่าหลุก	29,700	3,500	-
5.	สันเหมือง	25,380	800	300
6.	ท่าช้าง	45,000	5,200	-
7.	แพะไต้	24,400	๕๐๐	-
8.	ต้นผึ้งหลายลี	35,000	2,500	-
9.	วังสะแกงไต้	20,300	700	-
กองทุนฯระดับตำบล		29,180	-	-
รวม		276,765	19,700	300

หมายเหตุ: กองทุนฯ ระดับตำบล และม.4 บ้านท่าหลุก มีการนำเงินกองทุนซื้อสลากทวิสิน ธกส.สาขาเวียงหนองล่อง กองทุนฯ ละ 10,000 บาท

ขยะมูลฝอยประเภทที่ 3 “ขยะทั่วไป”

การดำเนินงานบริหารจัดการขยะมูลฝอยประเภท “ขยะทั่วไป” เช่น ซองขนมกรุบกรอบ ซองขนมปังสำเร็จรูป ซองลูกอม ซองน้ำยาปรับผ้านุ่ม หลอดดูด กล่องโฟม ฯลฯ ในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง จัดการโดยส่งเสริมและรณรงค์ให้ทุกครัวเรือนคัดแยกและเก็บรวบรวมไว้ในถุงตาข่ายที่เทศบาลจัดไว้ให้ และนำมารวบรวมในวันรับเบี่ยยังชีพของทุกเดือน เพื่อนำมาอัดก้อนขายให้กับบริษัทเอกชนและนำเงินที่ได้มาจัดเป็นสวัสดิการแก่ประชาชนในตำบลหนองล่อง โดยเฉพาะในหมู่ที่ 4 บ้านท่าหลุก และหมู่ที่ 8 บ้านท่าหลุก ได้มีการดำเนินงานโดยชุมชนเองในการจัดเก็บพลาสติกในชุมชนทุกเดือนโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน และนำเงินที่ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในหมู่บ้าน และใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ในชุมชนต่อไป

ตารางแสดงปริมาณพลาสติกอัดก้อนและจำนวนเงินที่ขายได้ในตำบลหนองล่อง 2560-2561

ครั้งที่	เดือน	รายการ	ปริมาณ (กิโลกรัม)	จำนวนเงิน (บาท)
1	23/12/2559	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	766	1,531
2	12/01/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	876	1,752
3	23/02/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	994	1,989
4	30/06/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	1,184	2,368
5	23/08/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	659	1,318
6	31/08/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	787	1,574
7	3/09/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	337	1,317
8	23/09/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	658	1,314
9	5/10/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	2,734	5,469
10	17/1/2560	- ค่าพลาสติกอัดก้อน	2,255	4,510
11	17/1/2561	-ค่าพลาสติกอัดก้อน	2,302	4,604
12	28/5/2561	-ค่าพลาสติกอัดก้อน	4,472	8,944
รวม			18,024	35,570

หมายเหตุ: - จำนวนเงินสุทธิหักเป็นค่าใช้จ่ายค่าเครื่องอัดก้อนพลาสติก ค่าความชื้น วัสดุ และค่าดำเนินงานอื่นๆ

ขยะมูลฝอยประเภทที่ 4 “ขยะอันตราย”

การดำเนินงานบริหารจัดการขยะมูลฝอยประเภท “ขยะอันตราย” ในเขตเทศบาลตำบลหนองล่อง จัดการโดยจัดให้มีจุดทิ้งของเสียอันตรายในชุมชน/หมู่บ้าน แห่งละ 1 จุด และให้ประชาชนนำมารวบรวมไว้เพื่อให้เทศบาลฯ ดำเนินการโดยจ้างเอกชนนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่ง

ในปี 2559 มีปริมาณขยะอันตรายที่ต้องนำไปกำจัด จำนวน 518 กิโลกรัม ใช้งบประมาณในการจ้างเหมาเอกชนนำไปกำจัด 4,144 บาท

การดำเนินงานบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนครอบคลุมตามประเภทขยะมูลฝอย 4 ประเภท ดังกล่าว ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งในและนอกพื้นที่ มีการแต่งตั้งคณะทำงานประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เทศบาลฯ ผู้นำและแกนนำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนและติดตามผลการดำเนินงาน เช่น ติดตามการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน ติดตามการใช้ทอวงบ่อคอนกรีตในครัวเรือน/ชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในตำบลหนองล่อง

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะ จากทัศนคติจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนและการมีส่วนร่วมของประชาชนจากกลุ่มตัวอย่าง นายกเทศบาลตำบลหนองล่อง ได้ให้ข้อมูลว่า ในเทศบาลจะให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการมูลฝอย โดยเริ่มจากภายในครัวเรือน โดยเทศบาลหนองล่องจะช่วยขับเคลื่อนนโยบายการกำจัดขยะมูลฝอยสู่ชุมชน ที่ผ่านมามเทศบาลได้จัดโครงการอบรมให้ชาวบ้านได้มีความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การแปรรูปขยะ อาทิเช่น นำถาดเก่ามาทำสัญญาณป้ายจราจร มีการใช้ยางรถยนต์มาปลูกพืชผักสวนครัว การคัดแยกขยะอินทรีย์ ทำปุ๋ยหมัก แยกขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย จากนั้นนำมาแลกขยะเป็นเงินในวันรับเบี้ยผู้สูงอายุในแต่ละเดือน เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งกองทุนขยะเป็นแห่งแรก เพื่อนำเงินจากกองทุนนำไปให้ชุมชนได้ใช้หมุนเวียนต่อไป สิ่งสำคัญที่สุดตั้งแต่เริ่มโครงการจัดการขยะ เทศบาลหนองล่องไม่มีรถจัดเก็บขยะ เพื่อให้บางบในการจัดเก็บขยะไปใช้ด้านอื่นต่อไป

นายผ่อง ธรรมหมื่นยอง กรรมการหมู่บ้าน ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนว่ามีการนำขยะเปียกไปทำน้ำหมักหรือทำปุ๋ยชีวภาพ และมีการแยกขยะรีไซเคิล เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก เศษเหล็ก ถุงพลาสติกออกไปขาย และเป็นการรักษาความสะอาดในครัวเรือนอีกด้วย โดยปัจจุบันเทศบาลได้นำขยะบางส่วนไปอัดขายนำเงินรายได้เข้ากองทุนผู้สูงอายุในชุมชน นอกจากนี้ยังไม่พบปัญหา อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเนื่องจากเทศบาลมีการแจกทอวงบ่อและถุงตาข่ายอย่างเพียงพอ และหากชุมชนไหนมีไม่เพียงพอก็จะจัดงบประมาณเพิ่มให้

ในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้เกิดจากประสบการณ์และบทเรียนในการทำงานร่วมกันของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชนและอาสาสมัครชุมชนในพื้นที่เพื่อจะนำไปถ่ายทอดและขยายผลให้สอดคล้องกับชุมชนของตนและนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการคัดแยกขยะให้ถูกต้องและเหมาะสมรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งอื่นๆ ทั้งนี้ทางชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน ประชาชนมีความตระหนัก มีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมใน

หมู่บ้าน ทั้งนี้อยากให้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เข้ามาจัดหางบประมาณในการบริหารจัดการขยะในชุมชนด้วย

นายสมาน ปัญญา ประชาชนในเทศบาลหนองล่อง (สัมภาษณ์วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2561) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนว่ามีในชุมชนของตนมีการคัดแยกขยะ มีบ่อขยะให้ทิ้ง ที่ผ่านมามีอุปสรรคเรื่องขยะจากแหล่งชุมชนอื่นนำมาทิ้งในบ่อขยะของหมู่บ้าน ทำให้บ่อขยะเต็มเร็ว คนในชุมชนไม่มีที่ทิ้งขยะ ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนกับทางเทศบาลนั้น ให้มีตัวแทนประชาชนเข้าไปเป็นแกนกลาง เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น

นายวันดี จันตะ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) (สัมภาษณ์วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมถึงผลลัพธ์ของการจัดการมูลฝอยในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในส่วนของประเภทขยะในครัวเรือน เช่น เศษผัก เศษอาหาร ถุงพลาสติก มีการคัดแยกและจำหน่ายขยะมูลฝอยของชุมชนจะจัดการกันเอง เนื่องจากในชุมชนไม่มีถังขยะ เพื่อการบริหารจัดการภายในชุมชน ซึ่งประชาชนในชุมชนจะร่วมกันทำการคัดแยกขยะและมีการจัดหาคนที่มารับผิดชอบโดยการคัดเลือกบุคคลเพื่อรับผิดชอบหรือผู้ประสานงานกับหน่วยงานของเทศบาล ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากชุมชนจะมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนในส่วนของผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นบุคคลที่รู้จักของชุมชนซึ่งง่ายต่อการขอความร่วมมือต่างๆจากชุมชน

นายโยธากา ภักตรา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลหนองล่อง ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมถึงการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน โดยจะให้ครัวเรือนทำการคัดแยกมูลฝอย 4 ประเภท เช่นเดียวกับท่านกรรณา จันทรเสนา ประธานสภาเทศบาลตำบลหนองล่อง คือ การคัดแยกขยะออกเป็นประเภทๆ เช่น พลาสติก ขวดแก้ว ส่วนการจัดการนั้นจะให้แต่ละครัวเรือนแยกขยะพลาสติกและขวดแก้วไว้ในถุง และทุกวันที่ 5 ของเดือน ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการจะเก็บขยะทุกครัวเรือน เพื่อนำมาที่เทศบาลเพื่ออัดขายอีกที สร้างรายได้ให้ชุมชนสร้างนิสัยในการกำจัดขยะในครัวเรือนอีกด้วย โดยที่ผ่านมามีการดำเนินงานของเทศบาลถือว่าประสบความสำเร็จในด้านการทำขยะให้เป็นเงิน และลดการเผาได้

ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ทางชุมชนได้ให้ความร่วมมือ เช่น การคัดแยกขยะแล้วเก็บไว้ในที่แห้ง พอถึงวันที่ 5 ของทุกเดือนจึงจะนำมากองรวมไว้ที่หน้าบ้าน โดยปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการขยะคือ การทำให้สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนเป็นสัดส่วน, ลดปัญหาโลกร้อนและการทำให้ชุมชนน่าอยู่ มีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนกับเทศบาลว่าปัจจุบันมีส่วนร่วมอย่างมาก เพราะครัวเรือนทุกครัวเรือนให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะ ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักชุมชนของตนเอง เพื่อให้ชุมชนสะอาด เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน เช่น ถุงพลาสติกอัดขายได้ เป็นการเพิ่มรายได้ให้ชุมชน จนคนในชุมชนเกิดความตระหนักและอยากให้ทุกชุมชนมีการบริหารจัดการขยะแบบเดียวกับเทศบาลหนองล่อง

นายณรรวูฒิ กลิ่งจักร ปลัดเทศบาลตำบลหนองล่อง ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองล่องและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนนั้น จะให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการมูลฝอย โดยเริ่มดำเนินโครงการของเทศบาล มีการจัดประกวดพื้นที่ บริเวณบ้าน (คุ้ม) ร่วมกับคณะกรรมการตัดสินการประกวดคุ้ม/หมวดต้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อสม. เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการในอำเภอเวียงหนองล่อง ฯลฯ โดยมีการดำเนินการครบทุกหมู่บ้านในตำบลหนองล่อง (หมู่ที่ 1-9) ตามโครงการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง ตามแนวทาง “จังหวัดสะอาด -3Rs- ประชากรรัฐ” ต่อไป

นายสกลิต มะโนสร้อย นักบริหารงานสาธารณสุข รักษาการผู้อำนวยการกองสาธารณสุขเทศบาลตำบลหนองล่อง ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชนตำบลหนองล่องและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนนั้นจะให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการมูลฝอย มีการให้ความรู้ด้านสาธารณสุขและความรู้ด้านการคัดแยกขยะจากชุมชนรวมทั้งการออกให้ความรู้กับนักเรียน ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชนเกิดจากประสบการณ์และบทเรียนในการทำงานร่วมกันของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชนและอาสาสมัครชุมชนในพื้นที่เพื่อจะนำไปถ่ายทอดและขยายผลให้สอดคล้องกับชุมชนของตนและนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการคัดแยกขยะให้ถูกต้องและเหมาะสมรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งอื่นๆ ทั้งนี้ทางชุมชนได้มีรูปแบบการจัดการมูลฝอย ซึ่งเป็นมูลฝอยจาก เศษพืช ผัก ผลไม้ เศษอาหาร ที่เกิดจากการประกอบอาหารและการบริโภค โดยแต่ละครัวเรือนจะจัดทำถังสำหรับใส่มูลฝอยสดไว้และนำมูลฝอย เหล่านั้นมาเทรวมกัน ซึ่งชุมชนได้นำมูลฝอยแห้ง จากพวก ใบไม้ เศษหญ้า ใส่รวมไปด้วย เพื่อทำปุ๋ยคอก นำไปใส่ต้นไม้ลักษณะเดียวกันและในส่วนของขยะเปียกก็จะนำไปทำน้ำหมักชีวภาพให้กับประชาชนในชุมชนเพื่อไว้ใช้กันในครัวเรือน

ตารางที่ 8 การจัดเก็บปริมาณขยะแต่ละประเภท เทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

ประเภท	ประจำปี (กิโลกรัม)				
	2557	2558	2559	2560	2561
ขยะรีไซเคิล	19,625	21,028	21,040	23,909	20,727
ขยะพลาสติก		1,799	7,988	13,568	11,274
ขยะอันตราย		100	359	776	270
ขยะอินทรีย์				13,300	7,880
ขยะที่เข้าสู่ระบบกำจัด				5,071	1,070

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองล่อง เกิดจากการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและการพัฒนาโดยให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการมูลฝอยด้วยตนเอง เริ่มจากการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งแต่ละชุมชนจะดำเนินการในเรื่องของการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม การจำหน่ายมูลฝอยรีไซเคิล การบริหารรายได้จากการจำหน่ายมูลฝอย การกำหนดระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชน รวมถึงเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวมูลฝอย ในฐานะที่ชุมชนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม การกำหนดแผน นโยบายที่เป็นประโยชน์ร่วมกับเทศบาล ทำให้ชุมชนมีแนวทางในการบริหารจัดการมูลฝอยของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน เกิดเป็นชุมชนน่าอยู่ จากการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนเกิดความร่วมมือในกิจกรรมด้านต่างๆ ตามมา โดยสมาชิกเทศบาลตำบลเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. ผู้นำชุมชนเจ้าและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จะมีฐานะเป็นวิทยากรชุมชนในการขยายผลความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักซึ่งได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสในการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ ทำให้ได้เรียนรู้ถึงศักยภาพและการพัฒนาการของชุมชนในเทศบาลหนองล่องทั้ง 9 หมู่บ้าน ทำให้เกิดความรู้ ในฐานะที่เป็นชุมชนต้นแบบในการบริหารจัดการขยะของจังหวัดลำพูน ตลอดจนความเข้าใจต่อการกระบวนการในการจัดการมูลฝอยในชุมชนซึ่งเมื่อพิจารณาการดำเนินงานของชุมชนเทศบาลหนองล่อง สามารถจัดการมูลฝอยได้ประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง ทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น เนื่องจากการจัดการขยะในครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญ และนโยบายของเทศบาลที่ไม่ได้มีรถเก็บขยะ ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมดีขึ้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ลดการใช้พลาสติกและหันมาใช้วัสดุทดแทนที่ทำให้เกิดมลพิษน้อยลง ค่าใช้จ่ายลดลงจากการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการบริโภค ปริมาณขยะลดลง เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและคนในชุมชนมีคุณภาพและมีแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการแบบพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยการมีผู้นำที่เข้มแข็งและมากความสามารถซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการและชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถเรียนรู้และนำองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันไปใช้แก้ปัญหาอื่นๆได้

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. 2548. **คู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและการใช้ประโยชน์ขยะ**

มูลฝอย.กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.2545.**การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 6.**กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ดอกเบญจ.

กรรจนา จันทระเสนา.(2561, กุมภาพันธ์) ประธานสภาเทศบาลตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.

จรินทร์ แสนธรรมจักรี.(2561, กุมภาพันธ์) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้าน.สัมภาษณ์.

จันทร์ทิพย์ ทาเหมย.(2561, กุมภาพันธ์) สารวัตรกำนัน ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.

ณราวุฒิ กลิ้งจักร.(2560, มิถุนายน) ปลัดเทศบาลตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.

ณรงค์ ชางบาล.(2561, กุมภาพันธ์) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.

- ธนากร แข็งแรง.(2561, กุมภาพันธ์) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- ประสงค์ ปุกไชโย.(2561, กุมภาพันธ์) กรรมการหมู่บ้าน หมู่ 6 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- ผ่อง ธรรมหมื่นยอง.(2561, กุมภาพันธ์) กรรมการหมู่บ้าน.สัมภาษณ์.
- บัวขาน ต้นหนองตู่.(2561, กุมภาพันธ์) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมู่ 9 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- บุญยวง แสนใจ.(2561, กุมภาพันธ์) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมู่ 9 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- พัฒนา มูลพฤกษ์. 2539. **อนามัยสิ่งแวดล้อม**. ห.จ.ก. เอ็น เอส แอล พรินติ้ง. กรุงเทพฯ.
- มงคล อินวรรณ.(2561, กุมภาพันธ์) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านต้นผึ้งหลายลี หมู่8 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- ยุพดี เสตพรรณ.2544.**ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม**.กรุงเทพฯ.:พิศิษฐการพิมพ์.
- รุจิรา โปธาพันธ์.(2560, มิถุนายน) เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน เทศบาลตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- วีราษ ทัดทานเพ็ชร.(2561, กุมภาพันธ์) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน.สัมภาษณ์.
- วิชัย สุริยา.(2561, กุมภาพันธ์) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- วันดี จันดี.(2561, กุมภาพันธ์) ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.).สัมภาษณ์.
- ศิริกัลยา สุวจิตตานนท์. พัฒนา มูลพฤกษ์และ ธารงรัตน์ มุ่งเจริญ.2541.**การป้องกันและควบคุมมลพิษ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม.2534. **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเมืองหลัก เล่มที่ 3 รายงานหลัก การศึกษาและจัดทำแนวทางการจัดการมูลฝอยสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่ท่าโขลงชุมชน.กรุงเทพฯ.**
- สวม อุทาโม่ะ.(2561, กุมภาพันธ์) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.).สัมภาษณ์.
- สมาน ปัญญา.(2561, กุมภาพันธ์) ประชาชนในเทศบาลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- สลิต มะโนสร้อย.(2560, มิถุนายน) นักบริหารงานสาธารณสุข รักษาการผู้อำนวยการกองสาธารณสุข เทศบาลตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
- สุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ.2546. **หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม**. สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).กรุงเทพฯ.
- สุธีรา ตูลยเสถียร,โกศล วงศ์สุวรรณ.2544. **มลพิษสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคมไทย**.กรุงเทพฯ :บริษัทรวมสาสน์ (1997).
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.2539. **คู่มือการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด**. ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์,กรุงเทพฯ.
- อาณัติ ต๊ะปิงตา.2553.**ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย**.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดช ณ วันมา.(2561, กุมภาพันธ์) กรรมการหมู่บ้าน.สัมภาษณ์.
- เทวัญ พัฒนาพงศักดิ์.2540.**การแยกมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยที่แยกแล้วในแหล่งกำเนิดต่างๆ**

ในเขตเทศบาลเชียงใหม่.กรุงเทพมหานคร:วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
เทียนมงคล สอนแก้ว.(2561, กุมภาพันธ์) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
เพลินี วรพงศ์วัฒนา.(2560, มิถุนายน) นายกเทศบาลตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.
โยธากา ภัคตรา.(2561, กุมภาพันธ์) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลหนองล่อง.สัมภาษณ์.